

ปฏิรูปการศึกษาไม่มีวันสำเร็จ ถ้าไม่รื้อรากความมั่งงาย

● นำเสนอเมื่อ 25 มิ.ย. 2558

พูดกันตลอดเวลานับตั้งแต่ตั้งกระทรวงศึกษาธิการแล้วระมั่งงาย ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการศึกษา แล้วก็มีการทำกันมาโดยตลอดจนถึงทุกวันนี้

ที่มาไกลมาก จากโรงเรียนวัด กลายเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานแบบตะวันตก และพร้อมที่จะเบนไปตามอย่างที่ตะวันตกกำลังเป็น

เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สูง ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการตัดต่อโปรแกรมเรียนหลากหลาย แต่ที่นาห่วงใยคือดูเหมือนเด็กของเราจะไม่เพียงแต่ห่างชั้นกันเอง แต่จะด้อยกว่าเพื่อนร่วมเอเชียของเราเอาซะด้วย นี่คือความรู้สึกเชิงสัมพัทธ์เมื่อผู้ปกครองมองเด็กของเรากับชาติเอเชียตะวันออก สิงคโปร์หรือแม้แต่เวียดนาม

ยิ่งมีการสำรวจพบว่าเด็กสมัยนี้อ่อนเลข อ่อนภาษา อ่อนความรู้รอบตัวและศีลธรรมจรรยา ยิ่งวิตกไปกันใหญ่ ทั้งๆ ที่ทอดตาไปแล้ว โรงเรียนมีมากมายนาน ครูภูมิสูงๆ ก็ผลิตออกมาเยอะกว่าอดีต อีกทั้งไทยก็ไม่เคยตกเทรนดของโลก แล้วอุปสรรคที่แท้จริงของเราคืออะไร ความยากจน ความโง่ในพันธุกรรม หรือความด้อยในการบริหารจัดการความรู้ และเด็กของผู้เกี่ยวข้องนั้นหรือ คำตอบคงไม่ใช่กำปั้นทุบดินแบบนี้แน่

แม้ว่าการศึกษาไทยจะมีจุดแข็งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีจำนวนมาก โรงเรียนที่พอเพียง (อาจขาดแคลนในบางที่) รากฐานวัฒนธรรมและภาษาที่มีมายาวนาน ประเทศของเราที่ไม่ได้เป็นประเทศลาหลัง และสมองของเด็กที่ไม่เชื่อว่าเด็กไทยโดยรวมจะด้อยไปกว่าพันธุ์อื่น แต่อุปสรรคสำคัญที่จุดรั้งเด็ก ถึงระดับรากฐานความคิดก็คือ การสอนสั่งในเชิงปลูกฝังสิ่งมั่งงาย ปราศจากตรรกะและวิทยาศาสตร์รองรับ สิ่งเหล่านี้ปนอยู่ในสิ่งที่เราเชื่อว่า มันคือจุดแข็งที่สุดของการศึกษา สังคม ประเพณีไทยเลยด้วยซ้ำ นั่นคือการเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการเคารพผู้ใหญ่

การเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นจริงเป็นจังมากในการสอนเยาวชนของเรา บางท่านอาจแย้งว่าในโลกตะวันตกวิทยาลัยศาสนาเขาก็มีการปลูกฝังเชมชน หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้ เช่น ขอบพระรูปปั้นให้สอบได้นั้นก็มีอยู่ทั่วไป แต่ในโรงเรียนไทยดูจะมีมากกว่านั้น

จริงอยู่ที่การเคารพนับถือสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้นั้น อาจได้ผลในแง่กำลังใจว่าถ้าเราทำดี จะมีเทพคุ้มครองปกป้อง เป็นกุศโลบายให้มุ่งมั่นทำดี ตั้งใจขยันเล่าเรียน แต่ถ้ามุ่งมั่นมาตรฐานไปก็อาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์ ผลักบุคคลให้จมอยู่ในกรอบความมั่งงาย

เรื่องแบบนี้ครูและผู้บริหารหลายแห่งจริงจังมาก ทั้งที่ควรเป็นแค่ทางเลือกของเด็ก เช่น ในหลายแห่งมีศาลพระภูมิหรือรูปปั้นฤๅษีที่ให้เด็กตองเคารพ มีพิธีกรรมที่ครอบงำเด็กให้เชื่อฟัง ใครขัดขึ้นจะถูกลงทัณฑ์อย่างน้อยก็ทางสังคม ทำให้เด็กกลัวเกรงสิ่งเหลวไหล ส่งผลกระทบต่อจิตใจสำนึกเด็ก

สิ่งเช่นนี้ในโลกที่เจริญแล้วไม่มี หรือมีก็แต่เป็นไปในเชิงสนุกสนาน เด็กจะแยกแยะได้ว่าอะไรจริงอะไรเป็นความเชื่อ ซึ่งต่างจากของไทย เมื่อการปลูกฝังเป็นเช่นนี้

เมื่อโตไปเราจึงได้เห็นผู้ใหญ่ที่ปัญญาดีบางคน เมื่อไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็มั่งแต่ทำพิธีขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย ตกเป็นเหยื่อลอบแปดมงกุฏ เจาพอเจาแมงายตาย แมจะสูงยศศักดิ์

สังคมไทยเป็นสังคมที่ถืออาวุโส เพราะเชื่อกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้วว่า คนนั้นไม่มีความเท่ากัน คนด้อยกว่านอกเหนือจากต้องทำงานหนักขูดไขกระดูกชาติที่แล้ว ยังต้องทำดีต่อผู้ใหญ่ให้เขาเอ็นดู จึงจะเอาตัวรอดในสังคมได้ ขณะที่ผู้ใหญ่แมจะมีบางที่สอนว่าต่อให้ความกรุณาต่อผู้น้อย แต่ก็ไม่มีข้อบังคับอะไร ในสังคมโรงเรียนและสังคมชีวิตจริงผู้ใหญ่มีอำนาจมาก และจะให้ความเมตตาต่อบเด็กหรือไม่ขึ้นกับตัวผู้ใหญ่ แต่ถาเด็กไม่ยอมตามผู้ใหญ่ละก็มีเรื่องแฉ

จริงอยู่ที่ค่านิยมให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ นั้นมีแง่มุมที่ดีอยู่มาก โดยเฉพาะการให้เด็กตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังครูผู้สอนที่ถ่ายทอดสิ่งในสิ่งที่ดี เด็กจะเก็บเกี่ยวได้มาก เด็กที่โตขึ้นจะกลายเป็นคนนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ และช่วยเหลือคนแก่เฒ่าได้ สมคาของการเป็นสังคมที่ต้องดูแลคนสูงวัยกัน

กตัญญูนั้นเป็นสิ่งดีแน่ แต่ถ้านำมาผูกกับทุกเรื่องผู้ใหญ่ทำต้องถูกต้อง ถือว่าไม่ตรงกับหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพราะไม่มีใครที่จะถูกไปทุกเรื่องหรือผิดไปทุกเรื่อง แต่ในสังคมโรงเรียนที่ครูถืออาชญาสิทธิ์ตั้งแต่เริ่มต้นสั่งพิธีไหว้ครู ให้เด็กต้องระยอกวาทันหนึ่งแล้ว การคิดคำนึงแม่แต่ในเรื่องวิชาการเป็นเรื่องที่ยาก สิ่งเหล่านี้ยังเป็นการบมเพาะอัตตาของครู ให้ทำอะไรโดยไม่ต้องเกรงใจเด็กหรือคำนึงถึงศีลธรรม การใช้อำนาจเหนือกว่าแลกกับการให้เกรตจึงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ไม่ปกติ ขณะที่เด็กก็ยอมตาม

ขณะที่เราบ่นถึงการยึดติดกับวิธีการสอนแบบให้ท่องจำมากกว่าการใช้ความคิด วิธีที่สอนแบบไม่เปิดโอกาสให้ตีความต่าง เพราะเกรงจะกระเทือนกับอะไรก็ไม่รู้นั้น ทำให้เด็กเกรงจะถูกเพื่อนลอบว่าบ้า วานอกคอก ในขณะที่สังคมตะวันตกต่อให้หนังสือเล่มนั้นชื่อดังเพียงใด ใครจะเป็นคนแดง เด็กมักถูกปลูกเร้าให้กล้าตีความใหม่กับตัวละคร และกับผู้ที่เคยมีอยู่จริง แต่ในไทยที่แม่แต่หัวโขนยักษยยังไม่กาลบลหู หรือข้อชนของคนในอดีตเป็นสิ่งที่เด็กถูกสอนให้ยำเกรง ทำให้การคิดนอกกรอบเป็นเรื่องที่ยาก

การปฏิรูปการศึกษาแม้ว่าจะเป็นเรื่องยากในหลายเรื่อง ทั้งงบประมาณ การบริหารจัดการและอื่นๆ แต่เชื่อว่าไม่เหลือกำลังความสามารถของผู้นำคนนโยบายและผู้บริหารสถานศึกษา แต่ที่ยากก็คือ การทำอะไรกับความมมงายที่ต้องจำกัดให้อยู่ในขอบเขตของความเป็นกุศลโลบาย ให้คุณแก่การศึกษา โดยไม่จำกัดกรอบความคิด หรือสร้างความกลัวความเสื่อมแก่เด็ก บางทีการลดพิธีกรรมลงบาง เดิมเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ลงไป และอบรมผู้ใหญ่ให้เขาใจหลักความเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคมยุคใหม่ อาจพอช่วยได้บาง

ที่มา กรุงเทพธุรกิจ